

SİGORTA HAKEM KARARLARINDA BEDENSEL ZARAR VE DESTEKTEN YOKSUN KALMA TAZMİNATININ HESAPLANMASINDA YÖNTEMSSEL SORUNLAR^(*)

METHODOLOGICAL PROBLEMS IN THE CALCULATION OF COMPENSATION FOR BODILY INJURY AND DEPRIVATION OF SUPPORT IN INSURANCE ARBITRAL AWARDS

Doç. Dr. Mehmet Çelebi CAN^(**)
Abdüssamet KÜÇÜK^(***)

Öz

Bu makalede, özellikle sigorta hakem kararlarında trafik kazalarına bağlı bedensel zararlar ile ölüm halinde, ölen kişinin maddi desteğinden mahrum kalanların uğradığı ekonomik kayıplar ve bu zararların maddi tazminat ile telafi edilmesi olgusu temelinde tazminat hesaplama yöntemleri ele alınmaktadır. Bedensel zarar durumlarında mağdurun geçici veya kalıcı iş göremezliği özelinde, zararın hangi tazminat yöntemi başlığı altında giderilmeye çalışıldığı açıklanmıştır. Ayrıca, sigorta genel şartlarını etkileyen Anayasa Mahkemesi iptal kararları ve Yargıtay Hukuk Genel Kurulu ile ihtisas dairelerinin dönemsel içtihat değişiklikleriyle güncelliğini koruyup tartışılmaya devam eden destekten yoksun kalma tazminatının hangi koşullarda gündeme geldiği ve bu tazminattan kimlerin yararlanabileceği konusu da kısaca ortaya konulmuştur.

Yukarıdaki konular sigorta hukukunu halen meşgul etmekte, trafik kazaları neticesinde, ölüm halinde destekten yoksun kalma zararına; yaralanma ve sakat kalma halinde bedensel zararlara karşılık ödenmesi gereken sigorta tazminatının hesaplama yöntemine dair sigorta ilgilileri, menfaatlerine göre farklı taleplerde bulunmaktadır. Çalışmanın odak noktası da mezkur

sigorta tazminatının hesaplamasında kullanılan ve sigorta ilgililerinin menfaatlerine göre talep ettikleri üç farklı aktüeryal yöntem üzerinedir. Özellikle mağdurların uygulanmasını talep ettiği ve uygulamada son zamanlarda en sık kullanılan Progresif Rant Yöntemi, tazminat sorumlularının (özellikle sigorta şirketlerinin) daha dengeli bulduğu “Devre Başı Ödemeli Belirli Süreli Rant Formülü-Teknik Faiz Yöntemi (1.65 Oran)” ve “Ortalama Kazanç ve Sabit Rant Yöntemi” karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Tazminatların mevcut uygulamada peşin ve toplu biçimde ödenmesi, mağdurlar için uzun vadeli ekonomik güvenceyi sağlamada yetersiz kalırken, tazminat sorumluları açısından da orantısız bir yük doğurabilmektedir. Bu nedenle, çalışmada bu sorunu dengeleyecek bir model olarak tazminatların aylık periyotlarla ödenmesini sağlayacak bir fon sistemi kurulması da önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler

Sigorta Hakem Kararları, Progresif Rant Yöntemi, Teknik Faiz, Destekten Yoksun Kalma, Bedensel Zarar, Sigorta Tazminatı Hesaplama Yöntemleri.

^(*) (Araştırma Makalesi, Geliş Tarihi: 10.06.2025 / Kabul Tarihi: 21.06.2025).

^(**) Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, Ticaret Hukuku Anabilim Dalı Öğretim Üyesi, Ankara - Türkiye, (E-posta: celebi.can@hbv.edu.tr, ORCID ID: 0000-0001-7177-6998).

^(***) Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Sigortacılık Bölümü Doktora Öğrencisi, Ankara - Türkiye, (E-posta: abdussamet.kucuk@hbv.edu.tr, ORCID ID: 0000-0001-6892-2093).

Atıf/Citation: Can, Mehmet Çelebi & Küçük, Abdüssamet (2025), “Sigorta Hakem Kararlarında Bedensel Zarar ve Destekten Yoksun Kalma Tazminatının Hesaplanmasında Yöntemsel Sorunlar”, TFM, C: 11, S: 1, s. 59-75.

Abstract

In this article, compensation calculation methods are discussed on the basis of the economic losses suffered by those who are deprived of the financial support of the deceased in the event of bodily injury and death due to traffic accidents and the fact that these damages are compensated with financial compensation, especially in insurance arbitral awards. In cases of bodily harm, it is explained under which compensation method the damage is tried to be compensated in the event of temporary or permanent incapacity of the victim. In addition, the conditions under which the compensation for deprivation of support, which continues to be discussed with the annulment decisions of the Constitutional Court affecting the general conditions of insurance and the periodical case law changes of the General Assembly of Civil Chambers and specialized chambers of the Court of Cassation, comes to the agenda and the issue of who can benefit from this compensation is also briefly presented.

The above-mentioned issues are still preoccupying the insurance law, and the insurers make different demands according to their interests regarding the method of calculation of the insurance indemnity to be paid for the loss of support in the event of death and bodily injury

and disability as a result of traffic accidents. The focus of this study is on the three different actuarial methods used in the calculation of the aforementioned insurance indemnity, which are demanded by the insurance interests according to their interests: The Progressive Annuity Method, which is the most frequently used method in practice recently and which is especially demanded by the victims, the Fixed Term Annuity Formula-Technical Interest Method (1.65 Rate) and the Average Earnings and Fixed Annuity Method (1.65 Rate), which the indemnitees (especially the insurance companies) find more balanced, are examined comparatively. The current practice of paying compensation in advance and in a lump sum is insufficient to provide long-term economic security for the victims, and may result in a disproportionate burden for those responsible for compensation. Therefore, as a model to balance this problem, the study also proposes the establishment of a fund system to ensure that compensation is paid on a monthly basis.

Keywords

Insurance Arbitral Awards, Progressive Annuity Method, Technical Interest, Deprivation of Support, Bodily Injury, Insurance Compensation Calculation Methods.

GİRİŞ

Sigorta Tahkim Komisyonu, üçer aylık dönem verilerini e-Bülten adı altında yayımlamakta olup, son güncel paylaşımını 61. sayıda Ocak-Mart 2025 dönemi¹ için yayınlamıştır. Buradaki verilere göre ilgili dönemde Komisyona yapılan 186.168 başvurudan 177.733'ünün trafik sigortası ve 3.312'sinin motorlu kara taşıtları ihtiyari mali sorumluluk sigortası olduğu anlaşılmaktadır. Aynı himayeyi bahşeden bu iki tür sigorta poliçesinden kaynaklı ihtilafların toplam başvurular içindeki oranı %97,25 seviyelerindedir.

Başvuruların konulara göre dağılımı şu şekildedir: 98.256 “Değer Kaybı”, 37.224 “Araç Hasarları”, 29.653 “Hasar+Değer Kaybı”, 6.721 “Sürekli Sakatlık”, 3.643 “Geçici Maluliyet”, 1410 “Bakıcı Giderleri”, 452 “Destekten Yoksun Kalma”, 299 “Cenaze ve Tedavi Giderleri”, 67 “Rapor Ücretleri”, 8 “Araç Mahrumiyeti”. Huzurdaki çalışmanın konusunun *bedensel zarar ve destekten yoksun kalma tazminatı* olduğu

gözetildiğinde, bunlara karşılık gelen sigorta tahkim başvuru konuları dışındakiler çalışma kapsamına alınmamıştır.

Kişinin şahıs veya malvarlığında irade dışı oluşan eksilme, zarar olarak ifade edilir. Esas olan zararın failinin bu eksilmeyi tazmin etmesidir. Tazminat sorumluluğunun hukuk sistemimizdeki temel dayanağı TBK'nın 49. maddesidir. Bu maddeye göre *kusurlu ve hukuka aykırı bir fiille başkasına zarar veren, bu zararı gidermekle yükümlüdür*.

Trafik kazası - çalışma konumuz olmamakla birlikte iş kazası - benzeri beklenmeyen ve ani gelişen olaylar sonucunda kişilerin şahıs veya malvarlığında meydana gelen eksilmeler, açık deyişle zararlar hukuk düzeni tarafından tazminat mekanizmaları ile telafi edilmektedir. Konumuz kapsamına giren zarar türleri için de Türk Borçlar Kanunu başta olmak üzere -özelinde Karayolları Trafik Kanunu- ilgili mevzuat, hem bedensel zararlara hem de ölüm sebebiyle meydana gelen destek kaybına dair düzenlemeler içerdiği gibi, zararın karşılanmasına yönelik tazminat kurumunu da hüküm altına almıştır.

¹ Bkz. <https://www.sigortatahkim.org/content/CmsFiles/ebul-ten61.pdf>. (E.T: 14.05.2025).

TTK m. 1473/1'deki hükümden hareketle, *sigortacının, sigortalının sözleşmede öngörülen ve zarar daha sonra doğsa bile, sigorta süresi içinde gerçekleşen bir olaydan kaynaklanan sorumluluğu nedeniyle zarar görene, sigorta sözleşmesinde öngörülen miktara kadar tazminat ödemeyi yükümlendiği bir sözleşme* olarak tanımlanan² sorumluluk sigortasının ülkemizde en bilinen tipik örneği, Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası, yani *Trafik Sigortası*³'dür.

Trafik sigortasına potansiyel konu teşkil etmesi bakımından, trafığe kayıtlı toplam taşıt sayısına bakacak olursak; Türkiye'de 2024 yılı sonu itibarıyla trafığe kayıtlı 31 milyon 301 bin 389 adet motorlu kara taşıtı bulunurken, bu rakam 2025 Nisan ayı sonu itibarıyla 31 milyon 976 bin 478 araç sayısına ulaşmıştır⁴. Bu bağlamda, 01.01.2024 -31.12.2024 dönemi için, *KTK ZMSS (trafik)* olarak 21.941.547 poliçe, *İhtiyari Mali Sorumluluk Sigortası* olarak 2.473.388 poliçe satın alındığına⁵ da dikkat çekmekte fayda görmekteyiz. 2024 yılında gerçekleşen 1 milyon 444 bin 26 adet trafik kazasının 1 milyon 177 bin 172 adedi maddi hasarlı, 266 bin 854 adedi ise ölümlü-yaralanmalı trafik kazasıdır. Bu kazalar esnasında 2 bin 713 kişi kaza yerinde, 3 bin 638 kişi ise yaralanıp sağlık kuruluşlarına sevk edildikten sonra kazanın sebep ve tesiriyle 30 gün içinde hayatını kaybetmiştir. Son 10 yıla ait trafik kazası bilançosu ise toplam 62 bin 761 kişinin hayatını kaybetmesi ve 3 milyon 24 bin 470 kişinin ise yaralanması şeklinde gerçekleşmiştir⁶. Bu istatistiklerden de anlaşılacağı üzere trafik kazalarına bağlı bedensel ve ölüm sonucu ortaya çıkan destekten yoksun kalma zararlarına dair tazminat hesaplamaları toplumun büyük bir kısmını ilgilendiren önemi haizdir.

Zararın tazmin edilmesinde bu çalışmada önem arz eden nokta, zararın fail mi yoksa Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası sigortacısı tarafından mı tazmin edildiği hususu değildir. Bu çalışmada ne Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası⁷ kurumunun açıklanması ne de tazminatın kimin tarafından ödeneceği incelenmektedir. Bununla birlikte istatistiklerden de anlaşıldığı üzere, trafik kazalarına bağlı tazminat taleplerinin önemli bir kısmı, sigorta tahkim sürecinde dava konusu edilmektedir. Sigortacılık Kanunu m. 30/13 uyarınca önce doğrudan sigorta şirketine karşı tazminat talepleri yöneltilip, taleplerin kısmen ya da tamamen olumsuz sonuçlanması ya da başvuru tarihinden itibaren on beş iş günü içinde yazılı olarak cevap verilmemesi, sonrasında da sigorta tahkim komisyonu nezdinde başvuru yapılarak sigorta tahkim süreci başlatılmaktadır. İşte bu süreçte sigorta ilgililerinin her biri menfaatlerine göre farklı tip hesaplama yönteminin uygulanmasını talep etmektedir. Çalışma konumuz bununla ilgili olup sigorta tahkim sürecinde trafik kazasından kaynaklı bedensel zarar ve destek kaybı iddialarıyla talep edilen tazminatın nasıl hesaplanacağına münhasırdır.

Başkasına verilen zarar kavramı maddi ve manevi bütün zararları havidir. Fakat manevi zararlar ile aktüeryal yöntemlere ihtiyaç duyulmaksızın hesaplanabilen maddi zararlar çalışma konumuzun dışındadır. TBK'nın 54. maddesinde bedensel zararlar; *tedavi giderleri, kazanç kaybı, çalışma gücünün azalmasından ya da yitirilmesinden doğan kayıplar, ekonomik geleceğin sarsılmasından doğan kayıplar* şeklinde dört başlık halinde sayılmıştır. Ölüm halinde uğranılan zararlar ise yine TBK'nın 53. maddesinde; *cenaze giderleri, ölüm hemen gerçekleşmemişse tedavi giderleri ile çalışma gücünün azalmasından ya da yitirilmesinden doğan kayıplar ve ölenin desteğinden yoksun kalan kişilerin bu sebeple uğradıkları kayıplar* şeklinde üç olasılık olarak sayılmıştır. Bu çalışmada, bedensel zarar kapsamında özellikle sürekli iş göremezlik ve ölüm sonucu ortaya çıkan destekten yoksun kalma zararlarına ilişkin tazminat hesaplamaları incelenmiş; tedavi ve cenaze giderleri gibi doğrudan

² Rıza Ayhan, Hayrettin Çağlar ve Mehmet Özdamar, *Sigorta Hukuku* (6. Baskı, Yetkin Yayınları 2023) 289.

³ Motorlu bir aracın karayolunda işletilmesi esnasında bir kimse- nin ölümüne veya yaralanmasına ya da bir şeyin zarara uğramasına neden olunması halinde işletenin, zarar gören üçüncü kişilere karşı olan sorumluluğunu zorunlu sigorta limitlerine kadar karşılayan ve yaptırılması yasaca zorunlu kılınan sorumluluk sigortası trafik sigortası olarak adlandırılır. Bkz. Hacı Kara, *Sigorta Hukuku* (2. Baskı, On İki Levha Yayıncılık 2021) 352.

⁴ İstatistikler için bkz. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten>, E.T: 16.05.2025.

⁵ İstatistikler için bkz. <https://www.tsb.org.tr/tr/istatistik/genel-sigorta-verileri/police-adet>, E.T: 16.05.2025.

⁶ İstatistikler için bkz. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten>, E.T: 07.05.2025.

⁷ Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası hakkında güncel ve kapsamlı çalışmalara bir örnek için bkz. Ayhan, Çağlar ve Özdamar (n. 2) 310-373.

hesaplanabilir nitelikteki zarar kalemler çalışmanın kapsamı dışında bırakılmıştır.

Tazminat hesaplamalarına ilişkin uygulamada son dönemde görece bir yeknesaklık sağlandığı gözlemlense de bu duruma rağmen tarafların -mağdurlar ve tazminat sorumluları- uygulamaya dair eleştirileri varlığını sürdürmektedir. Bu bağlamda, çalışmada, yalnızca bu eleştirilere ve hesaplama farklılıklarına değinmekle sınırlı kalınmamış, aynı zamanda yaygın bir şekilde uygulanan ancak sınırlı biçimde analiz edilmiş olan peşin ve toptan ödemenin doğurduğu etkilerin değerlendirilmesi de yapılmıştır.

Bu çalışmanın temel amacı, sigorta tahkim davalarındaki tazminat hesaplamalarında karşılaşılan yöntemsel sorunları irdelemek ve özellikle üç temel aktüeryal yöntemi; *Progresif Rant Yöntemi*, *Devre Başı Ödemeli Belirli Süreli Rant Formülü-Teknik Faiz Yöntemi* (1.65 Oran) ve *Ortalama Kazanç - Sabit Rant Yönteminin* karşılaştırmalı olarak incelenmesidir. Gerçi bu incelemeler genel mahkemeler nezdindeki yargılamalar için de geçerlidir. Her bir yöntem, örnek vakalar üzerinden hesaplamalar yapılarak değerlendirilmiş ve sonuçlar karşılaştırılmıştır. Böylece hangi yaklaşımın mağdurun zararını daha adil ve gerçekçi biçimde karşıladığı ortaya konulmaya çalışılmıştır. Öte yandan, tazminatın mevcut uygulamada peşin ve toptan şekilde ödenmesi, mağdur için uzun vadeli bir ekonomik güvence oluşturmamakta, tazminat sorumluları açısından da ani ve yüksek maliyetli yükümlülükler doğurmaktadır. Bu nedenle, çalışmada alternatif bir model olarak merkezi bir fon aracılığıyla mağdurlara aylık periyotlarla tazminat ödenmesi önerilmekte ve bu modelin yasal bir zemine kavuşturulması gündeme taşınmaktadır.

I. BEDENSEL ZARARLAR VE ÖLÜM NEDENİYLE OLUŞAN DESTEK ZARARLARI

Bedensel zarar⁸, bir kişinin vücut bütünlüğüne yönelik hukuka aykırı bir eylem sonucunda ortaya çıkan ve bireyin fiziki⁹, ruhsal ya da ekonomik var-

lığını olumsuz etkileyen ekonomik kayıplar, maddi ve manevi eksilmelerdir. Bu zarar, yalnızca fiziksel/bedensel bütünlüğün ihlaliyle¹⁰ sınırlı olmayıp, mağdurun geçici ya da sürekli iş göremez hâle gelmesi, mesleki faaliyetlerinden yoksun kalması, gelir kaybına uğraması ve tedavi giderleri gibi ekonomik sonuçları da kapsar. TBK m. 54/1'de bedensel zarar kalemlerini sıralanmıştır. Bu hüküm hem sözleşme dışı hem de sözleşme sorumluluğunda uygulanma kabiliyetini haizdir. Özel hüküm olması hasebiyle de genel hükümlerin uygulanmasını engeller. Karayolları Trafik Kanunu m. 85 kapsamındaki tehlike sorumluluğunda ve pek tabii sebep sorumluluklarında da uygulanır¹¹. Bedensel zararın tazmini, hem zarar görenin eski hâline en yakın duruma getirilmesini hem de yaşamını sürdürebilmesi için gereken ekonomik güvenliğin sağlanmasını amaçlar. Bedensel zararı karşılamak için iş hukukunda “sürekli iş göremezlik”, sigorta hukukunda “maluliyet”, uygulamada ve içtihatlarda “beden gücü kaybı” ya da “çalışma gücü kaybı” kavramlarının kullanıldığı görülmektedir¹².

Doktrinde bedensel zarar, genellikle cismani zarar olarak da adlandırılır ve kişinin fiziki varlığına yönelik doğrudan müdahalelerin yol açtığı sonuçlar yanında, dolaylı ekonomik kayıpları da içerir. Bu yönüyle bedensel zarar, sadece biyolojik değil, aynı zamanda ekonomik bir zarardır¹³.

Destekten yoksun kalanların zararı ise TBK m. 53'ün üçüncü bendinde ifade bulmuştur. Söz konusu zarar, bir kimsenin ölümü sonucunda¹⁴, sağlığında düzenli olarak bakım, geçim veya maddi yardım sağladığı kişilerin bu destekten yoksun kalmaları nedeniyle uğradıkları ekonomik kayıptır. Bu zarar

⁸ ‘Ölüm Dışındaki Bedensel Zararların Özel Sigortalar Kapsamında Karşılanması’ *Sigorta Hukuku Sempozyumları* (Editör: Samim Ünan/Emine Yazıcıoğlu) (1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık 2018) 215-256, 217.

¹⁰ Bedensel bütünlüğün ihlali kavramı için bkz. Haluk Tandoğan, *Türk Mesuliyet Hukuku* (Ankara Hukuk Fakültesi Yayınları 1961) 283.

¹¹ Eren, *Şerh*, 1299; Eren, *Genel Hükümler*, 853.

¹² Muhammed İkbâl Alsancak, *Trafik Kazası Sonucu Oluşan Bedensel Zararlar* (1. Baskı, Seçkin Yayıncılık 2021) 107.

¹³ Eren, *Şerh*, 1300; Eren, *Genel Hükümler*, 854.

¹⁴ Eren, destek kaybından doğan zararı, adam öldürülmesinden doğan zarar olarak da başlıklandırmıştır. Bkz. Eren, *Genel Hükümler*, 861.

⁸ Fikret Eren ve Ünsal Dönmez, *Eren Borçlar Hukuku Şerhi* (C. II, m. 49-82) (1. Baskı, Yetkin Yayınları 2022) 1300 (Şerh); Fikret Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler* (28. Baskı, Legem Yayınevi 2023) 853 (Genel Hükümler); M. Kemal Oğuzman ve Turgut Öz, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler* (C. II, 11. Bası, Vedat Kitapçılık 2014) 92, 93.

⁹ Protezlerin dahi beden parçası olması hasebiyle, zarar görme-lerinin bu kapsamda değerlendirileceğine dair, Samim Ünan,

türü, ölenin desteğinden fiilen yararlanan kişilerin gelecekte elde edecekleri muhtemel katkıdan mahrum kalmaları sebebiyle oluşan, doğrudan ve ölçülebilir bir mali kaybı ifade eder. Hukuken bu zarar, bir tür *yansımaya zarar* olup zarar doğrudan ölen kişiye değil, onun destek verdiği üçüncü kişilere yöneliktir. Bunun mirasçılık sıfatıyla bir ilgisi olmadığının, bizzatıhi yoksun kalanların şahsında doğduğunun da vurgulanmasında yarar vardır¹⁵.

Türk Borçlar Kanunu m. 53 ve 54, hem bedensel zarar hem de destekten yoksun kalma halinde talep edilebilecek maddi tazminat kalemlerini açıkça düzenlemektedir.

Çalışma konumuz özelinde bakıldığında; trafik kazası sonucu meydana gelen ölüm ve bedensel zararların - maddi hasarlardan kaynaklı zararlar çalışma konumuz dışında olmak üzere- tazmini için TBK hükümleri çerçevesinde işletene karşı dava açılabilmesi mümkündür. Bununla birlikte söz konusu zararların tazminini sağlamak üzere KTK m. 85/1 ve KTK m. 91/1 bağlamında zorunlu mali sorumluluk sigortası sistemi de öngörülmüştür. Hakikaten buradaki, “*Bir motorlu aracın işletilmesi bir kimsenin ölümüne veya yaralanmasına yahut bir şeyin zarara uğramasına sebep olursa, ... motorlu aracın işleteni ve bağlı olduğu teşebbüsün sahibi, doğan zarardan müştereken ve müteselsilen sorumlu olurlar... (KTK m. 85/1)*” hükmündeki sorumluluğun teminat altına alınması için “*işletenlerin, bu Kanunun 85 inci maddesinin birinci fıkrasına göre olan sorumluluklarının karşılanmasını sağlamak üzere mali sorumluluk sigortası yaptırmaları zorunludur (KTK m. 91/1)*” hükmü ihdas edilmiştir. Söz konusu zorunlu mali sorumluluk sigortasının amacı karayolunda motorlu taşıt işletilmesinin bir kişinin ölümüne veya yaralanmasına yahut bir şeyin zarara uğramasına yol açması sebebiyle işletenin tazminat yükümlülüğünün sigorta teminat limiti dahilinde¹⁶ teminat altına alınmasıdır.

¹⁵ Oğuzman ve Öz (n. 8) 101, Ahmet Kılıçoğlu, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler* (23. Bası, Turhan Kitapevi 2019) 530.

¹⁶ Teminat kapsamı, tarafların hak ve yükümlülükleri, sigorta tazminatının ödenmesi vb. konular sigorta genel şartlarında düzenlenmektedir. Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları A.1 maddesinde, Genel Şartların amacının, Karayolları Trafik Kanunu uyarınca motorlu araç işletenlerine yüklenen hukuki sorumluluk için düzenlenen Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasına yönelik ilgililerinin hak ve yükümlülüklerine ilişkin usul ve esas-

Çalışmamızda da zorunlu mali sorumluluk sigortası kapsamında ödenecek destekten yoksun kalma tazminatı ile sürekli sakatlık tazminatının hesaplanmasına ilişkin esaslar incelenmektedir. Esasında haksız fiil niteliğindeki trafik kazasından doğan söz konusu zararların tazmininden dolayı sorumlu olan kişilerin (işleten ve sigortacı bakımından) tazminat sorumluluklarının hesaplanması son *Anayasa Mahkemesi Kararı*¹⁷ ile eşitlenmiştir. Dolayısıyla ister işleten ister sigortacı olsun, zarar görenin gerçek zararının karşılanması ilkesine¹⁸ uygun şekilde aynı hesap yöntemiyle hesaplanan tazminattan sorumlu olacaklardır. Böylece üçüncü kişinin zararının, bu zararı teminat altına alması için öngörülmüş olan zorunlu mali sorumluluk sigortası kapsamında tam olarak karşılanamaması riski de gündemden kalkmıştır. Bu nedenle de çalışmamızda zarar gören üçüncü kişilerin¹⁹ muhatabı işleten ve sigortacı bakımından güncel ve aynı şekilde uygulanan tazminat hesaplama yöntemleri incelenecektir.

A. Genel Olarak Bedensel Zarar ve Tazminat Hukukundaki Yeri

Yukarıda açıklanmış olsa da, uygulama bakımından şu anda referans alınan mevzuata bu başlık altında da vurgu yapmanın yararlı olduğu düşünülmektedir. Türk Borçlar Kanunu’nda bedensel zarar Kanun’un 49. ve devamı maddelerde haksız fiil so-

ların düzenlenmek olduğu belirtilmiştir. Sigortanın kapsamını düzenleyen A.3 hükmüne göre de sigortacı, poliçede tanımlanan motorlu aracın işletilmesi sırasında, üçüncü şahısların ölümüne veya yaralanmasına veya bir şeyin zarara uğramasına sebebiyet vermiş olmasından dolayı, Karayolları Trafik Kanunu’na göre sigortalıya düşen hukuki sorumluluk çerçevesinde bu Genel Şartlarda içeriği belirlenmiş tazminatlara ilişkin talepleri, kaza tarihi itibarıyla geçerli zorunlu sigorta limitleri dahilinde karşılamakla yükümlüdür. Bkz. Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları (RG 14.05.2015, S. 29355).

¹⁷ AYM, 29.12.2022, 2021-82/167 K., (RG. 14.02.2023, S. 32104).

¹⁸ Sorumluluk sigortalarında olduğu gibi trafik sigortasında da, sigortacının sorumluluğu, üçüncü kişinin teminat kapsamında karşılaştığı gerçek zararla sınırlıdır. Gerçek zarar sigorta bedelinin altında kalıyorsa o miktar kadar, gerçek zarar sigorta bedelinin üzerindeyse, teminat limiti/sigorta bedeli kadar ödeme yapılmasına gerçek zararın giderilmesi ilkesi denir. Bkz. Rauf Karasu, *Karayolları Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası* (1. Baskı, Yetkin Yayınları 2006) 87.

¹⁹ Sorumluluk sigortalarında üçüncü kişiler için bkz. Şaban Kayıhan ve Özcan Günergök, *Türk Özel Sigorta Hukuku* (7. Baskı, Umutepe Yayınları 2024) 144, 145.

rumluluğu çerçevesinde düzenlenmiştir. Kusurlu ve hukuka aykırı bir fiille başkasına zarar veren, bu zarar gidermekle yükümlüdür (TBK m. 49). Bedensel zararın tazmin edilmesinin mevzuatımızdaki temel dayanağı da bu maddedir. TBK m. 54'te zarar görenin uğradığı bedensel zarar kalemleri sayılırken, TBK m. 55'te ise bu zararların hangi ilkeler dikkate alınarak hesaplanıp tazmin edileceği belirlenmiştir. Söz konusu TBK m. 54 hükmüne göre, *tedavi giderleri, kazanç kaybı, çalışma gücünün azalmasından doğan kayıplar, ekonomik geleceğin sarsılmasından doğan zararlar* gibi kalemler açıkça tazmin kapsamına alınmıştır. Ünan, *kazanc kaybı* olarak ayrı bir zarar kalemine ihtiyaç olmadığını, *çalışma gücünün azalmasından doğan kayıplar* zarar kaleminin gelecekte ortaya çıkacak kazanç kaybını kapsadığını, aynı şekilde geçici veya sürekli iş görmezlikten kaynaklanmış zararın da aslında gerçekleşmiş kazanç kaybını karşıladığı gerekçesini belirtmiştir²⁰. Ayhan, Çağlar ve Özdamar ise zarar kalemlerinin mevcudiyetini Karayolları Trafik Kanunu özelinde ele alıp, KTK m. 92/1-b'nin *kazanc kaybı* kalemini kapsam dışında bıraktığını, özel kanun kapsamında sigortacının bu bedensel zarar kalemine himaye sağlamayacağını, ancak TBK m. 54 kapsamında tazminata konu olabileceğini savunmuştur²¹.

Tazminat hukukunda temel amaç, zarar görenin malvarlığında meydana gelen eksilmeyi gidermek ve mümkünse onu zarardan önceki duruma en yakın seviyeye getirmektir. Bu çerçevede, bedensel zararların tazmini sadece mağdurun maruz kaldığı kaybı değil, aynı zamanda mağdurun yaşamını sürdürebilmesi için gerekli olan ekonomik dengeyi korumayı da hedefler. Bedensel zararların tazmini, özellikle trafik kazaları - ve iş kazaları - gibi geniş bir yelpazede zarar doğuran olaylarda önemli bir telafi yönü taşır. Zararın kapsamı ve hesaplama yöntemi, mağdurun adil bir şekilde tazmin edilip edilmediğini doğrudan etkiler. Bu nedenlerle, bedensel zararların belirlenmesi ve tazmini sürecinde uygulanan aktüeryal yöntemler, sadece hukuki değil, aynı zamanda ekonomik ve sosyal yönleriyle de dikkatle ele alınmalıdır.

B. Sürekli İş Göremezlik Durumu

Arapça kökeninde maluliyet kavramının olduğu ayrımıyla²², burada trafik kazası sonucu bedensel zarara uğrayıp gücü eksilen kişinin, kazançlarında bir azalma olmasa bile, sakatlığı oranında harcayacağı fazla çabanın (güç/efor kaybı nedeniyle) karşılığı olarak tazminat talep edebilmesinden bahsedilmektedir²³.

Sürekli iş göremezlik, bir kimsenin bedensel zarara uğraması sonucunda çalışma gücünü tamamen veya kısmen, kalıcı biçimde kaybetmesi durumunu ifade eder. Bu zarar türü, geçici iş göremezlikten farklı olarak mağdurun ekonomik ve sosyal hayatını uzun vadede etkileyen, sürekli nitelikte bir kaybı kapsar. Sürekli iş göremezlik zararı, tazminat hukukunda önemli bir yer tutar; zira mağdurun gelecekteki gelir elde etme kapasitesinde meydana gelen azalma, doğrudan ekonomik bir zarar teşkil eder.

TBK'nın 54. maddesinde, bedensel zarar kapsamında düzenlenen kalemler arasında, "*çalışma gücünün azalmasından veya tamamen yitirilmesinden doğan kayıplar*" açıkça belirtilmiştir ve yargı kararlarında²⁴ sürekli iş göremezlik hali²⁵ bu kapsamda değerlendirilmiştir.

²² Alsancak (n. 12) 126.

²³ Alsancak (n. 12) 127 vd.

²⁴ "Sürekli iş göremezlik oranının tespit edilirken uygulamada yeknesaklığın oluşturulabilmesi amacıyla Yargıtay Özel Dairesinin istikrar kazanmış kararlarında; 11.10.2008 tarihinden önce Sosyal Sigorta Sağlık İşlemleri Tüzüğü, 11.10.2008 ilâ 01.09.2013 tarihleri arasında Çalışma Gücü ve Meslekte Kazanma Gücü Kaybı Oranı Tespit İşlemleri Yönetmeliği, 01.09.2013 ilâ 01.06.2015 tarihleri arasında Maluliyet Tespiti İşlemleri Yönetmeliği, 01.06.2015 ilâ 20.02.2019 tarihleri arasında Özürlülük Ölçütü, Sınıflandırması ve Özürlülere Verilecek Sağlık Kurul Raporları Hakkında Yönetmelik ve 20.02.2019 tarihinden sonra ise Erişkinler İçin Engellilik Değerlendirmesi Hakkında Yönetmelik yürürlükte olduğundan kaza tarihinde geçerli mevzuat uyarınca sağlık kurulu raporu düzenlenmesi gerektiği vurgulanmaktadır" Bkz. Yargıtay HGK, 28.02.2024, 2022(17)4-655/133 K., (<https://portal.uyap.gov.tr>, E.T: 11.05.2025).

²⁵ "Trafik kazalarından kaynaklanan tazminat davalarında; sürekli iş göremezlik oranının tespitinde kaza tarihi 11.10.2008 tarihinden önce ise Sosyal Sigorta Sağlık İşlemleri Tüzüğü, 11.10.2008 ilâ 01.09.2013 tarihleri arasında ise Çalışma Gücü ve Meslekte Kazanma Gücü Kaybı Oranı Tespit İşlemleri Yönetmeliği, 01.09.2013 ilâ 01.06.2015 tarihleri arasında ise Maluliyet Tespiti İşlemleri Yönetmeliği, 01.06.2015 ilâ 20.02.2019 tarihleri arasında ise Özürlülük Ölçütü, Sınıflandırması ve Özürlülere Verilecek Sağlık Kurul Raporları Hakkında Yönetmelik ve 20.02.2019 tarihinden sonra ise Erişkinler İçin Engellilik Değerlendirmesi Hakkında Yönetmelik hükümlerinin uygulanmasına; tazminata esas bakiye ömür süreleri-

²⁰ Ünan (n. 9) 217.

²¹ Ayhan, Çağlar ve Özdamar (n. 2) 343.

dirilmektedir. Sürekli iş göremezlik tazminatı²⁶; mağdurun hayatını sürdürebilmesi, yeniden çalışma hayatına adapte olabilmesi ya da mesleğini değiştirebilmesi için gerekli olan ekonomik desteği sağlama amacı taşır.

C. Sürekli İş Göremezlik Tazminatının Belirlenmesinde Dikkate Alınan Unsurlar

Tazminat miktarının belirlenmesinde birçok farklı unsur dikkate alınır. Bu unsurlar, mağdurun uğradığı zararın kapsamını ve boyutunu doğru bir şekilde belirlemeyi amaçlar. Sürekli iş göremezlik tazminat hesaplamalarında *mağdurun yaşı, aylık geliri, maluliyet oranı, kazadaki kusur oranı* gibi faktörler büyük önem taşımaktadır. Ayrıca tazminatın hesaplanmasında mağdurun gelecekteki kazanç potansiyeli ve olay öncesi ekonomik durumu da önem taşır. Bu unsurlar, tazminatın adil ve hakkaniyete uygun biçimde tayin edilmesi için dikkatle ele alınmalıdır.

Kazanç Düzeyi, mağdurun tazminat miktarının belirlenmesinde en önemli unsurlardan biridir. Mağdurun aylık kazancı, çalışma gücünün kaybı sonucu uğrayacağı gelir azalmasının hesaplanmasında temel alınır. Yüksek gelir sahibi bir kişinin iş göremezlik sonucu uğrayacağı maddi zarar, düşük gelirli kişiye göre daha fazla olacaktır. Herhangi bir işte çalışmayan mağdurun geliri olarak asgari ücret kabul edilmektedir.

Yaş, tazminat hesaplamalarında temel ve belirleyici bir unsurdur. Haksız fiilin gerçekleştiği tarihte mağdurun yaşı esas alınarak tahmini yaşam süresi belirlenir ve bu süre tazminat miktarının tespitinde önemli bir parametre olarak kullanılır. Genç bir mağdurun çalışma ömrü daha uzun olduğundan, gelecekteki gelir kaybı da daha yüksek olabilir.

Maluliyet Oranı, mağdurun iş göremezlik derecesini niceliksel olarak belirleyen ve tazminat hesap-

lamalarında doğrudan etkili olan bir ölçüttür. Sağlık Bakanlığı tarafından yetkilendirilmiş hastaneler ve ilgili sağlık kurulları tarafından düzenlenen Engelilik Sağlık Kurulu raporlarında tespit edilen sürekli iş göremezlik oranı, tazminat miktarının tayininde belirleyici rol oynar. Maluliyet oranının yüksekliği, mağdurun çalışma kapasitesindeki kaybın daha fazla olduğunu gösterir ve dolayısıyla tazminat tutarının yükselmesine neden olur. Bu bağlamda, maluliyet oranının objektif ve doğru bir şekilde belirlenmesi, hakkaniyete uygun ve adil tazminat oranlarına ulaşılması açısından büyük önem taşımaktadır.

Kusur Durumu, tazminatın belirlenmesinde mağdurun veya tazminat sorumlusunun kusur durumu önemli bir etkidir. Türk Borçlar Kanunu'nun 50. maddesi uyarınca, kusur oranına göre tazminat miktarında indirime gidilebilir veya kusurun tamamı mağdurda ise tazminat talebi tamamen reddedilebilir. Kusur durumu, tazminat sorumluluğunun kapsamını ve oranını belirlediğinden, hesaplamalarda adil sonuçların elde edilmesi açısından dikkatle değerlendirilmelidir. Kusur oranının tespiti, zararların paylaşımında hakkaniyeti sağlar ve tarafların davranışlarının hukuki sonuçlarını yansıtır.

D. Ölüm Nedeniyle Uğranılan Maddi Zararlar ve Destekten Yoksun Kalma Tazminatı

Bir kimsenin haksız fiil sonucu yaşamını yitirmesi, yalnızca o kişinin şahsına yönelik hukuki korumanın değil, aynı zamanda sağlığında ekonomik destek sağladığı kimselerin menfaatlerinin de ihlaline neden olmaktadır. Bu bağlamda, Türk Borçlar Kanunu'nun 53. maddesinde, ölümün yol açtığı bazı maddi zararların -özellikle *cenaze giderleri, ölüm öncesi tedavi masrafları ve destekten yoksun kalma zararları*- tazmin edilmesi öngörülmektedir (TBK m. 53).

Destekten yoksun kalma zararı, bir kimsenin ölümünden sonra onun sağlığında düzenli ve fiili olarak ekonomik katkı sağladığı kişilerin, bu desteğin ortadan kalkması nedeniyle uğradıkları gelir kaybını ifade eder. Desteğini yitiren kimse, yaşamaları muhtemel süre içerisinde, desteğin sağladığı yardımlardan, hizmetlerden, bakım ve gözetiminden mahrum kalmaktadır. Destekten yoksun kalma tazminatı bu mahrumiyetin karşılığı olan parasal değeri ifade

nın belirlenmesinde TRH 2010 Yaşam Tablosu'nun kullanılmasına; Konya Bölge Adliye Mahkemesi 3. Hukuk Dairesi ile Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 26. Hukuk Dairesi, Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 35. Hukuk Dairesi, İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 8. Hukuk Dairesi, İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 9. Hukuk Dairesi ve İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 40. Hukuk Dairesi'nin kesin kararları arasındaki görüş ve uygulama UYUŞMAZLIKLARININ BU ŞEKİLDE GİDERİLMESİNE," Bkz. Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, 30.05.2024, 2024-3323/5474 K., (<https://portal.uyap.gov.tr>, E.T: 11.05.2025).

²⁶ KZMSSGŞ kapsamında yer alan sürekli sakatlık teminatı ayrıntıları hakkında bkz. Karasu (n. 18) 94-96.

eder. Bu tazminat ile güdülen amaç destek yaşamış olsaydı, yardım ettiği kimseye yapabileceği yardım tutarını sağlamaktır²⁷. Destek kavramı, yalnızca hukuki yükümlülüğe dayanan nafaka benzeri ilişkileri kapsamakla sınırlı olmayıp fiilen sürdürülen düzenli²⁸ yardımları da içine almaktadır. Ayrıca bu ne aile hukuku ve hısımlıklı ilgilidir ne de bir miras hakkıdır, bilakis destek kaybına düşenlerin şahsında doğan bir tazminat hakkıdır²⁹. Bu nedenle, destekten yoksun kalma tazminatına hak kazanabilecek kişiler arasında ölenin eşi, çocukları³⁰ ve anne-babasının yanı sıra³¹, fiilen ekonomik destek aldığı ispat edilebilen diğer kişiler de yer alabilir. Ayrıca öğretide farazi desteğin de tazmin edilmesi gerektiği ifade edilir³².

²⁷ Yargıtay HGK, 25.05.1984, 9-301/619 K., (https://legalbank.net, E.T: 06.05.2025).

²⁸ Oğuzman ve Öz 102.

²⁹ "Destekten yoksun kalma tazminatı davasında, destekten yoksun kalan kişilerin hukuki durumları ile desteğin trafik sigortacısının açtığı rücu davasında, destekten yoksun kalan kişilerin hukuki durumları tamamen farklıdır. Destekten yoksun kalma tazminatı davalarında zarar görenler, mirasçılık sıfatından bağımsız olarak zarara uğramış kişilerdir. Buna karşın desteğin trafik sigortacısının açtığı rücu davasında destekten yoksun kalanlar, aynı zamanda desteğin mirasçısı ise rücu koşulları oluştuğu takdirde desteğin sorumluluğu mirasçılara geçer" Bkz. Yargıtay 4. HD, 27.11.2024, 2022-7350/11733 K., (https://portal.uyap.gov.tr, E.T: 11.05.2025).

³⁰ "Davacıların, desteğin ölüm günündeki yaşına göre destek alabileceği yaş sınırını geçtiği anlaşıldığından babasından destek almadan yaşamını sürdürebileceğinin kabulü gerekir. Destek ile birlikte oturmak ve bekar olmak tek başına destekten yoksun kalma tazminatı isteme hakkı doğurmaz. Çalışmasını engelleyen bir özrü veya sağlık sorunu olduğu konusunda somut bir kanıt bulunmayan davacıların destekten yoksun kaldığı kabul edilemez" Bkz. Yargıtay 4. HD, 25.04.2024, 2022-8225/3852 K., (https://portal.uyap.gov.tr, E.T: 11.05.2025).

³¹ "Dairemizce kabul görmüş pay esasına göre; çocuksuz durumda desteğin gelirini eşi ile ortak paylaşacağı varsayımına dayalı olarak, gelirden desteğin %50 ve eşin %50 pay alacağı kabul edilmektedir. Çocukların eş ile birlikte destek payı alacağı durumda ise destek gelirden eşi ile birlikte 2'şer pay alırken, çocuklara birer pay verileceği, yine eş, çocuklar ile ana babanın pay alacağı durumlarda desteğe 2 pay, eşi 2 pay, çocukların her birine 1'er pay, ana ve babaya 1'er pay ayrılarak böylece gelirin tamamının dağıtılacağı esasına dayalıdır. Çocukların sayısı arttıkça hem desteğe ayrılan pay, hem de eş ve çocuklar ile ana ve babaya ayrılacak paylar düşecektir. Çocukların destekten çıkması ile birlikte destekten çıkan çocuğun payları destek, eş ve diğer çocuklara dağıtılacak, anne ve babaya verilmeyecektir. Böylece geriye kalan eş ve çocukların payları ile desteğin payı artacaktır. Bu pay esaslı Türk aile sistemine çok uygun düşmektedir" Y. 4 HD, 12.06.2024, 2022-9846/6181 K., (https://karararama.yargitay.gov.tr, E.T: 06.05.2025).

³² Eren, Genel Hükümler, 863-868; Kılıçoğlu (n. 15) 531.

Tazminatın miktarı hesaplanırken; ölenin yaşı, geliri, ölüm olayını doğuran eylemdeki kusur durumu, destekte bulunulan kişilerin yaşı, cinsiyeti gibi pek çok unsur dikkate alınmakta, hesaplamalar çoğunlukla aktüeryal yöntemler ile gerçekleştirilmektedir. Ancak değişik hesaplama yöntemleri ile elde edilen tazminat tutarları arasında ciddi farklar olması eleştiriye son derece açıktır.

E. Destek Kavramı, Süresi ve Tazminata Hak Kazananlar

Destek, başkasının geçimini kısmen veya tamamen, sürekli ve düzenli olarak sağlayan veya ona ileride bakması kuvvetle muhtemel olan kişidir³³. Bu katkı, fiili bir yardım olabileceği gibi, ileride gerçekleşmesi beklenen bir destek de olabilir. Yargıtay, destek kavramını yalnızca hukuki bir yükümlülükle sınırlı tutmamış; fiili olarak sürdürülen ve belirli bir düzenlilik arz eden ekonomik katkıları da kapsamına almıştır. Örneğin, Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, destekten yoksun kalma tazminatına hükmedilebilmesi için ölen ile destekten yoksun kalan arasında maddi yönden düzenli ve eylemli bir yardımın varlığını aramaktadır³⁴.

Destek Süresi, ölen kişi hayatta kalsaydı destek olabileceği varsayılan dönem ile sınırlıdır. Bu süre, destekten yararlanan kişinin yaşam süresi ve muhtemel destek süresi dikkate alınarak belirlenir. Örneğin, çocuklar için bu süre genellikle eğitim süreci tamamlanana kadar; eşler ve anne-baba için ise ortalama yaşam beklentisine göre hesaplanır. Eşin daha sonra evlenme ihtimali gibi durumlar da tazminat hesabında dikkate alınmaktadır.

Desteğin Gelirinin durumu, ekonomik imkanları ile davacının gelir düzeyi dikkate alınmalıdır³⁵.

Tazminata Hak Kazananlar, destekten yoksun kalma tazminatına hak kazanabilecek kişiler, ölenin sağlığında fiili olarak destek sağladığı veya gelecekte destek sağlaması beklenen kişilerdir. Bu kişiler arasında ölenin eşi, çocukları, anne-babası, kardeşleri ve birlikte yaşadığı kişiler yer alabilir. Önemli olan, destek ilişkisinin varlığıdır; soy bağı şartı veya ak-

³³ Eren, Şerh, 1276.

³⁴ Y. 4 HD, 08.11.2021, 4511/8347 K., (https://karararama.yargitay.gov.tr, E.T: 06.05.2025).

³⁵ Eren, Genel Hükümler, 869.

rabalık ilişkisi aranmaz. Bilindiği üzere, destekten yoksun kalma tazminatı talep edebilmek için ölen ile destekten yoksun kalan arasında maddi yönden düzensiz ve eylemli bir yardımın varlığı gerekir.

Bu kapsamda, destekten yoksun kalma tazminatı³⁶, hem desteğin varlığının hem de bu desteğin süresinin ispatına dayalı, öznal unsurlarla şekillenen ve aktüeryal değerlendirme gerektiren karmaşık bir hesaplama tabidir. Bu nedenle her somut olayın kendi koşulları içinde değerlendirilmesi gerekir.

II. TAZMİNAT HESAPLAMA YÖNTEMLERİ

Tazminat hesaplamalarında kullanılan yöntemler, mağdurun zararının adil, objektif ve öngörülebilir bir şekilde belirlenmesi açısından büyük önem taşır. Özellikle trafik ve iş kazaları sonucunda meydana gelen bedensel zararlar veya destekten yoksun kalma durumlarında, farklı aktüeryal yöntemlerin tercih edilmesi tazminat miktarını doğrudan etkileyebilmektedir. Bu yöntemlerin her biri belirli varsayımlar ve ekonomik yaklaşımlar üzerine kuruludur ve farklı sonuçlar doğurmaktadır. Başlıca üç farklı yöntem ele alınacaktır.

A. Progresif Rant Yöntemi

“Progressif rant” adı altında, aynı kazanç unsurunun her yıl için eşit oranda artırılıp eşit oranda iskonto edildiği, aslında kazançların hiç artmayıp aynı kaldığı basit bir yöntemdir³⁷.

Bu yöntemde artırım ve iskonto aynı oranda ve önce artırım yapıp sonra iskonto uygulandığından tazminat tutarı her yıl aslında aynı kalmaktadır. Aşağıda bu yöntem kullanılarak örnek bir tazminat hesaplaması yapılmıştır. Türkiye’de tazminat hesaplamalarında halihazırda uygulanan bu yöntemde, mağdurun gelecekteki gelir kayıpları belirli bir artış oranı (%5 veya %10) ile artırılarak hesaplanır ve ardından belirli bir iskonto oranı (%5 veya %10) ile bugünkü değere indirgenir. Bu hesaplamalar sonucunda elde edilen yıllık ortalama kazanç, tazminatın belirlenmesinde esas alınır.

³⁶ KZMSSGŞ kapsamında yer alan destekten yoksun kalma teminatı ayrıntıları hakkında bkz. Karasu (n. 18) 97-101.

³⁷ Progresif Rant Yöntemi için bkz. Mustafa İsmail Kaya ve Funda Karaman, ‘Yargıtay 17. Hukuk Dairesi’nin 2019/3292 E., 2021/1848 K. Sayılı Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Kapsamında Tazminat Hesaplamasında Kullanılan Yönteme İlişkin Kararının Değerlendirilmesi’ (2022) 1(1-2) Karar İncelemeleri Dergisi 401-426, 411-415.

İş kazası sonucu %10 malul kalan bir işçinin aylık net 50.000,00 TL geliri bulunmaktadır. İşçinin yıllık geliri kaza öncesi 600.000,00 TL olup, kaza sonucu %10 çalışma gücü kaybı yaşadığından yeni geliri yıllık 600.000,00-(600.000,00*10/100):540.000,00 TL olur. Yani işçinin yıllık 60.000,00 TL zararı mevcuttur. Bu zarar işçinin gelirinin arttığı öngörüsü ile her yıl önce %10 artırılıp sonra da artırılan tutara %10 peşin ödeme indirimi yapıldığında;

İlk yıl için

60.000,00 TL zarar

2. yıl için

60.000,00+(60.000 x 10/100): 66.000,00 TL

66.000,00-(60.000,00 x 10/100): **60.000,00 TL zarar**

Yukarıdaki örnekte görüleceği üzere aynı tutar üzerinden aynı oranda artırım ve iskonto uygulandığında ilk yıl hesaplanan zarar sonraki yıllarda değişmemektedir. Her yıl 60.000,00 TL zarar varmış gibi hesap edilmektedir.

Progresif rant yönteminde zarar hesaplaması yapılırken kısaca şu formül kullanılabilir:

Gelecek dönem zararları: Zarar x Zarar süresi (yıl)

Avantajları

- Anlaşılması ve hesaplaması kolaydır. (tik işareti yerine (i)-(ii) (iii)-(iv) işaretlemesinin kullanılması daha şık olur. Ders notu görünümünden kurtarılmış olur.
- Gelirlerin her yıl artacağı varsayımı yerindedir.
- Mağdur lehine sonuçlar doğurur.

Dezavantajları

- Standartlaşmamış bir modeldir, aktüeryal temele dayanmaz.
- Aktüerya biliminin temel ilkelerine göre geliştirilen modellerle tam örtüşmeyebilir; bu nedenle bazı bilirkişiler ve sigorta şirketleri bu yöntemi bilimsel bulmamaktadır.
- Ekonomik gerçeklikten sapma riski taşır. Zira her yıl için aynı zarar hesaplanarak toptan ve peşin ödenir ve enflasyon göz ardı edilir.

- Gerçek hayatta ücretler her yıl sabit oranda artmaz. İşsizlik, enflasyon ve sektörel dalgalanmalar gibi faktörler sabit oran varsayımını geçersiz kılabilir.
- Tazminat sorumluları bu yöntemin aşırı tazminat yükü doğurduğunu ve hakkaniyete aykırı sonuçlara yol açtığını savunmaktadır.

Aynı zararın her yıl eşit şekilde devam edeceği varsayımına dayanan ve bu zararın muhtemel yaşam süresi (yıl) ile çarpılması suretiyle toplam tazminat miktarına ulaşılan bu yöntem, uygulamada yargı organları tarafından özellikle Anayasa Mahkemesi'nin iptal kararı sonrası tercih edilmektedir. Bu yöntemin temel mantığı, mağdurun her yıl için sabit bir gelir kaybı yaşadığı varsayımıyla basit bir çarpım işlemi üzerinden tazminatın belirlenmesine dayanır. Ancak ekonomik değişkenliklerin, enflasyonun ve hayat koşullarındaki farklılaşmaların dikkate alınmaması nedeniyle tazminat sorumluları tarafından sıklıkla eleştiri konusu yapılmaktadır.

B. Devre Başı Ödemeli Belirli Süreli Rant Formülü-Teknik Faiz Yöntemi (1.65 Oran)

Teknik faiz yöntemi, tazminatın peşin ödenmesi durumunda, mağdurun bu parayı yatırım yaparak gelir elde edeceği varsayımıyla hesaplama yapılmasını öngörür. Bu yöntemde temel olarak gelecekteki yıllık zararların bugünkü değeriyle hesaplanması amaçlanır. Tıpkı bir kredi ödemesi gibi ileriki yılların zararı azalarak devam eder. Bu yöntemde, genellikle %1.65 oranında teknik faiz uygulanarak tazminat miktarı belirlenir. Teknik faiz yöntemi, tazminat hesaplamalarında gelecekteki gelir kayıplarının bugünkü değerine indirgenmesi esasına dayanır. Bu yöntemde, belirli bir teknik faiz oranı kullanılarak mağdurun gelecekteki gelir kaybı bugünkü değeri üzerinden hesaplanır. Türkiye'de sigorta şirketleri, uzun bir dönem boyunca tazminat hesaplamalarında %1.8 oranında teknik faiz kullanılmasını savunarak bu yöntemin yerleşik hale gelmesi yönünde uygulayıcılar üzerinde etkili olmaya çalışmışlardır. Ancak son yıllarda tazminat sorumlularının uygulamada daha çok 1,65 oranını dillendirdiği görülmektedir³⁸.

Anayasa Mahkemesi daha önceki iptal kararında ise; AYM 17.07.2020 tarihli 2019/40 E, 2020/40 K numaralı dosyada, Karayolları Trafik Kanunu'nun 90. maddesinin birinci cümlesinde yer alan "... ve bu Kanun çerçevesinde hazırlanan genel şartlarda..." ibaresi ile ikinci cümlesindeki "... ve genel şartlarda..." ibaresinin ve 92. maddesinin (i) bendinin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve iptaline karar vermiştir³⁹. Anayasa Mahkemesi'nin bu iptal kararından sonra KTK'nın 90 maddesi, 19.06.2021 tarihli 7327 sayılı İcra ve İflas Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un⁴⁰ 18. maddesi⁴¹ ile iptalin gerekçelerini kısmen karşılayacak şekilde değişikliğe uğramıştır. Kanundaki bu değişikliğin yürürlüğe girmesiyle birlikte SEDDK genel şartları güncellenmiştir⁴². Böylece 04.12.2021 tarihi itibarıyla trafik sigortası kapsamında sigortacının sorumlu olduğu tazminat miktarı Genel Şartlarda yazılan *Aktüeryal Yöntem, TRH2010 Tablosu ve 1,65 Teknik Faiz* esaslarına göre hesaplanmaya başlanmıştır. Ancak genel hükümlere göre işleyen/araç maliki sorumluluğunda ise Progresif Rant ve TRH-2010 tablosu esas alınır.

³⁹ RG 09.10.2020, S. 31269. Bu kararla ilgili ayrıntılı açıklamalar için bkz. Mehmet Çelebi Can, 'Anayasa Mahkemesi'nin E. 2019/40, K. 2020/40, T. 17.7.2020 Sayılı Kararı Bağlamında Sigorta Genel Şartlarının Hukuki Niteliği' (6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununun 10. Yılında Ticaret Hukukunun Güncel Meseleleri Sempozyumu, 12-13 Mayıs 2022, Bildiriler Kitabı, Ankara 2023) 421-432.

⁴⁰ RG 09.06.2021, S. 31516.

⁴¹ 7327 sayılı K. m. 18: "13/10/1983 tarihli ve 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanununun 90 ıncı maddesinin birinci fıkrasında yer alan "Kanun" ibareleri "Kanunda" şeklinde değiştirilmiş, fıkra birinci cümlesinden sonra gelmek üzere aşağıdaki cümle ve maddeye aşağıdaki fıkra eklenmiştir."

"Bu tazminatlarından;

a) Değer kaybı tazminatı, aracın; piyasa değeri, kullanılmışlık düzeyi, hasara uğrayan parçaları ile hasar tutarı dikkate alınarak,
b) Destekten yoksun kalma tazminatı, ulusal doğum ve ölüm istatistikleri kullanılarak hazırlanan hayat tablosu ve zorunlu mali sorumluluk sigortası genel şartlarında yüzde 2'yi geçmemek üzere belirlenen iskonto oranı esas alınarak hayat anüiteleri ile genel kabul görmüş aktüerya kurallarına uygun olarak,
c) Sürekli sakatlık tazminatı, ulusal doğum ve ölüm istatistikleri kullanılarak hazırlanan hayat tablosu, zorunlu mali sorumluluk sigortası genel şartlarında yüzde 2'yi geçmemek üzere belirlenen iskonto oranı ve sürekli sakatlık oranı esas alınarak hayat anüiteleri ile genel kabul görmüş aktüerya kurallarına uygun olarak, hesaplanır."

"Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu tarafından belirlenir."

⁴² RG, 04.12.2021, S. 31679.

³⁸ 01.03.2025 Tarih ve K-2025/114470 Sayılı Hakem Kararı (Hakem Karar Dergisi 61 Ocak - Mart 2025, <https://www.sigortatahkim.org/content/CmsFiles/karardrgs61.pdf>, s. 29-34, E.T: 04.05.2025).

yordu. Böylece aynı zarardan dolayı tazminat talebi ile hareket eden zarar gören işleten/araç malikine yöneltebildiği tazminat talebinden daha düşük bir tutarı sigorta şirketine yöneltmek durumuyla karşı karşıya kalmıştı. Bu yasa değişikliği de 29.12.2022 tarihli 2021/82 E, 2022/167 K. sayılı Anayasa Mahkemesi kararı ile iptal edilince tekrar ara dönemdeki (09-06.2021-04.12.2021) duruma dönülerek Progresif Rant ve TRH-2010 Tablosu esasına geçildi⁴³. Zira, sorumluluğun kapsamının KTK çerçevesinde hazırlanan genel şartlara göre değil, KTK ve bu kanunda düzenlenmeyen hususlar açısından Borçlar Kanunu'nun haksız fiillere ilişkin hükümlerine göre belirlenmesi gerektiği yasal düzenlemesi karşısında Yargıtay da bu yöndeki içtihatlarına dönmüştür⁴⁴.

Anayasa Mahkemesi'nin söz konusu son iptal kararı, teknik faiz uygulamasının -sabit oranlara dayalı aktüeryal hesaplamaların- hukuki dayanağını ortadan kaldırmıştır. Bu doğrultuda, her ne kadar tazminat sorumluları bu yöntemin ısrarla tüm olay-

larda uygulanmasını talep etse de %1.8 veya %1.65 gibi önceden sabitlenen teknik faiz oranları esas alınarak gerçekleştirilen tazminat hesaplamaları, yargı kararlarında artık dikkate alınmamaktadır.

Avantajları

- Teknik faiz yöntemi, sigorta matematiği çerçevesinde gelecekteki ödemelerin bugünkü değerini hesaplamayı esas aldığı için özellikle sigorta şirketleri açısından öngörülebilirlik ve finansal planlama kolaylığı sağlar.
- Belirli bir faiz oranına dayanması sebebiyle hesaplamalara bir ölçüde standart getirir; bu da hesaplamaların değişkenlerden arındırılmasını amaçlar.
- Tazminat ödemelerini ekonomik olarak bugünkü piyasa koşullarına indirgediği için ödeme yükümlüsünün mali yükünü daha yönetilebilir seviyeye çeker.

Dezavantajları

- Sabit bir teknik faiz oranı uygulandığında, özellikle mağdurun gelecekteki gelir kayıpları olduğundan daha düşük hesaplanabilir. Bu durum, mağdurun zararın tam olarak karşılanmaması riskini doğurur.
- Sabit bir teknik faiz oranının, ülkedeki reel ekonomik dalgalanmalardan bağımsız belirlenmesi, hesaplamaların güncel piyasa şartlarıyla uyumsuz hale gelmesine neden olabilir.

C. Ortalama Kazanç ve Sabit Rant Formülü (%10 Artırım ve İskonto Değerli)

Türk yargısında, uzun süre "ortalama kazanç ve sabit taksitli rant tekniği" denilen yöntemle tazminat hesapları yapılmış ve geleceğin kazançları %5 oranında artırılıp daha sonra iskonto edilmiştir. Geleceğe dönük tazminat hesaplarında kazançların her yıl %5 artacağı kabul olunmuştur. Kazançlar yıl yıl %5 oranında artırıldıktan sonra, bunlar toplanarak yıl sayısına bölünüp zarar hesabına esas yıllık ortalama kazanç bulunmuştur. Yıllık ortalama kazanç üzerinden hesaplanan zarar tutarı, peşin olarak ve toptan ödeneceğinden, zarar süresi (yıl sayısı) kadar %5 iskonto edilmiştir. Sermayeleştirme (*kapitalizasyon*) işlemi denilen bu yöntemle toptan

⁴³ Bu uygulamanın yasal dayanağı da KTK m. 90'ın son AYM iptal kararından sonra aldığı güncel lafızdır. KTK m. 90: "Zorunlu mali sorumluluk sigortası kapsamındaki tazminatlar bu Kanunda öngörülen usul ve esaslara tabidir. Söz konusu tazminatlar ve manevi tazminata ilişkin olarak bu Kanunda düzenlenmeyen hususlar hakkında 11/1/2011 tarihli ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanununun haksız fi illere ilişkin hükümleri uygulanır".

⁴⁴ "... Her ne kadar Dairemiz'in yerleşik uygulamalarındaki prensibe göre TRH 2010 Yaşam Tablosu'na göre muhtemel bakiye ömür süresinin belirlenmesi, %1,8 teknik faiz uygulanmadan ve işleyecek devre bakımından da güncel ücret esas alınıp "progresif rant" formülü kullanılarak tazminat hesaplaması gerekli ise..." Bkz. Yargıtay 4. HD, 18.12.2023, 11730/13653 K, (<https://portal.uyap.gov.tr>, E.T: 11.05.2025); "Desteğin veya hak sahiplerinin bakiye ömürleri her ne kadar, daha önceki yıllarda Fransa'dan alınan 1931 tarihli "PMF" cetvelleri ile saptanmakta ise de; Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı, Hacettepe Üniversitesi Fen Fakültesi Aktüerya Bilimleri Bölümü, BNB Danışmanlık, Marmara Üniversitesi ve Başkent Üniversitesi'nin çalışmalarıyla "TRH 2010" adı verilen "Ulusal Mortalite Tablosu" hazırlanmış olup, Sosyal Güvenlik Kurumu'na da ilk peşin sermaye değerlerinin hesabında anılan tabloların uygulanmasına geçilmiştir. Gerçek zarar hesabı özü itibarıyla varsayımlara dayalı bir hesap olup, gerçeğe en yakın verilerin kullanılması esastır. Bu durumda diğer kurumlar ile Yargıtay Daireleri arasında tazminat hesabında birliğin sağlanması açısından ve yine bu tablonun ülkemize özgü ve güncel verileri içermesi de göz önüne alındığında Dairemizce de tazminat hesaplarında bakiye ömrün belirlenmesinde TRH 2010 Yaşam Tablosunun esas alınmasının güncellenen ülke gerçeklerine daha uygun olacağına karar verildiğinden, dolayısıyla yerel Mahkemece bozmadan önce hükme esas alınan aktüer raporu Dairemizin bakiye ömrün belirlenmesine ilişkin değişen içtihadına ve uygulamasına uygun görüldüğünden..." Bkz. Yargıtay 4. HD, 25.04.2024, 2022-14098/3764 K., (<https://portal.uyap.gov.tr>, E.T: 11.05.2025).

ödenen tazminatın peşin değeri bulunmuş; buna kusur oranı, sakatlık derecesi veya destek payı gibi unsurlar uygulanarak net zarar ortaya çıkarılmıştır. 1982 yılına kadar, Sosyal Sigortalar Kurumu gelir bağlama işlemlerinde yukarıda açıklanan %5 artırım ve iskonto değerli ortalama ücret ve sabit rant tekniğine göre tazminat hesaplanmakta iken, formüllerde değişiklik yapılmaksızın, geleceğin kazancının saptanmasında geometrik artış oranı %5'ten %10'a çıkarılmıştır. Başka bir deyişle, sermayeleştirme işlemi sabit rant yöntemiyle yapılmakla birlikte kazanç artışı ve iskonto oranları %5 iken %10 olmuştur⁴⁵.

III. SÜREKLİ İŞ GÖREMEZLİK TAZMİNATI İÇİN ÖRNEK OLAY VE HESAPLAMA YÖNTEMLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI

A. Örnek Olaya Giriş

Çalışma kapsamında, üç farklı hesaplama yöntemi üzerinden sürekli iş göremezlik tazminatına ilişkin karşılaştırmalı bir analiz yapılacaktır. Örnek olayda; 50 yaşındaki bir kişinin geçirmiş olduğu trafik kazası neticesinde %10 oranında sürekli iş göremezlik hali meydana gelmiştir. Mağdurun yıllık net geliri 300.000,00 TL olarak kabul edilmiştir. TRH 2010 yaşam tablosuna göre ortalama yaşam süresi dikkate alınmakla birlikte, sadece aktif çalışma süresi - yani emeklilik yaşı olan 60 yaşına kadar kalan 10 yıllık dönem - hesaplama esas alınacaktır.

Bu çerçevede tazminat; "Progresif rant yöntemi", "Teknik faiz yöntemi (%1.65 baz alınarak)" ve "Ortalama kazanç ve sabit rant yöntemi (%10 artış-%10 iskonto formülü⁴⁶)" kullanılarak ayrı ayrı

hesaplanacak, sonuçlar karşılaştırmalı olarak değerlendirilecektir.

Bu senaryoda, tazminatın temel değişkenleri şunlardır:

- Yaş: 40
- Emeklilik Yaşı: 60
- Aktif Süre: 20 yıl
- Maluliyet Oranı: %10

Yıllık Gelir: 300.000,00 TL

Yaşam Tablosu: TRH 2010

Her yöntemin uygulama biçimi ve sonuçlar arasındaki farklar, özellikle mağdurun lehine ya da aleyhine doğan sonuçlar açısından değerlendirilecektir.

B. Progresif Rant Yöntemine Göre

Mağdurun yıllık kazancı 300.000,00 TL olup %10 sürekli maluliyet oranına göre mağdurun yok-sun kaldığı zarar yıllık 30.000,00 TL'dir. Yıllık zarar aktif çalışma süresi ile çarpıldığında-30.000,00x20(-yıl)- aktif dönem sürekli iş göremezlik tazminatı **600.000,00 TL** olarak hesaplanır. Burada sadece gelecek aktif dönem için hesaplama yapıldığı; geçmiş dönem veya emeklilikten sonraki dönem için hesaplama yapılmadığı gözden kaçırılmamalıdır.

C. Devre Başı Ödemeli Belirli Süreli Rant Formülü-Teknik Faiz Yöntemi (1.65 Oran)

Kazalı geliri, olay tarihindeki (net) asgari ücretten yüksek olduğu için 1,131 oranında arttırılmıştır. Hesaba esas, bir senelik gelir (Asgari Ücret x 12 x 1,131): 300.004,56 TL'dir. Kazalının her yaş için hayatta kalma ihtimali, %1,65 Teknik Faiz oranı ile birlikte hesaplanmış ve kazalının o yaş için bulunan hayatta kalma ihtimali $(1x+n / 1x)$ yıllık gelir ile çarpılmak suretiyle her yıl için alınacak miktar ayrı ayrı bulunmuştur.

⁴⁵ Hesap ayrıntıları ve çeşitli örnekler için bkz. <http://www.tazminathukuku.com/arastirma-yazilari/olum-ve-bedensel-zararlar-nedeniylemaddi-tazminat-hesaplari.htm>. E.T: 14.05.2025.

⁴⁶ "Yukarıda açıklandığı üzere, Dairemizin Yargıtayda uygulama birliğinin sağlanması yönünde tazminat hesaplarında bakiye ömrün belirlenmesinde TRH 2010 tablosunun esas alınması için içtihat geliştirmesi nedeniyle, tazminat hesaplamalarında TRH 2010 Tablosu'nun kullanılması gerektiğinden, TRH 2010 Yaşam Tablosu kullanılarak hesaplama yapılması uygundur. Ancak; Anayasa Mahkemesi'nin 17/07/2020 tarih- 2019/40 E.- 2020/40 K. sayılı kararı gereği, destek tazminatı hesabında, yeni ZMSS Genel Şartları ekindeki cetvellerin kullanılması mümkün olmadığından ve %1,8 teknik faiz uygulaması da anılan cetvellerle getirildiğinden, uygulanmasının mümkün olmadığı Dairemizce kabul edilmektedir. Açıklanan tüm bu nedenlerle; davacıların ve desteğin bakiye ömür süresinin TRH 2010 Yaşam Tablosu'na göre belirlenmesi ve işleyecek (bilinmeyen) devre hesaplamasında her yıl için gelirin

%10 artırılıp %10 iskonto edilmesi esasına dayanan progresif rant yönteminin kullanılmasıyla hesaplamanın yapıldığı bilrkişiden hesaplama yapılması için ek rapor alınıp oluşacak sonuca göre karar verilmesi gerektiğinden, Bölge Adliye Mahkemesi kararının bozulmasına karar vermek gerekmiştir" Bkz. Yargıtay 4. HD, 14.06.2022, 2021-18653/8760 K., (<https://portal.uyap.gov.tr>, E.T: 11.05.2025).

DÖNEM BAŞI ÖDEMELİ, DÖNEMSEL HAYAT ANÜİTESİ FORMÜL TABLOSU - $\ddot{a}_{x:n}$ = $(N_x - N_{x+n}) / D_x (x = \text{yaş, } n = \text{süre})$

Hesabı : (Aktif Dönem) 300.004,56 TL x N_{40} [1.307.944,90] - N_{59} [518.838,09] / D_{40} [49.370,31] + N_{59} [518.838,09] - N_{60} [486.213,63] / D_{40} [49.370,31] / 12 x 12(Ay)

AKTİF DÖNEM TABLOSU - Kazalının Her Yaş İçin Hayatta Kalma Olasılığına Göre Hesaplanmıştır. (l_{x+n} / l_x)

Sene Yaş Dönem Sonu	Artışlı Gelir	Dönem Gelir x (l_{x+n} / l_x)
1,8 41 2026/Ara.	330.005,02 TL	$xKn(0,9091) \times \%100 = 300.004,56$ TL
2,8 42 2027/Ara.	363.005,52 TL	$xKn(0,8264) \times \%98,2 = 294.604,48$ TL
3,8 43 2028/Ara.	399.306,07 TL	$xKn(0,7513) \times \%96,43 = 289.294,40$ TL
4,8 44 2029/Ara.	439.236,68 TL	$xKn(0,6830) \times \%94,67 = 284.014,32$ TL
5,8 45 2030/Ara.	483.160,34 TL	$xKn(0,6209) \times \%92,92 = 278.764,24$ TL
6,8 46 2031/Ara.	531.476,38 TL	$xKn(0,5645) \times \%91,16 = 273.484,16$ TL
7,8 47 2032/Ara.	584.624,02 TL	$xKn(0,5132) \times \%89,41 = 268.234,08$ TL
8,8 48 2033/Ara.	643.086,42 TL	$xKn(0,4665) \times \%87,67 = 263.014,00$ TL
9,8 49 2034/Ara.	707.395,06 TL	$xKn(0,4241) \times \%85,93 = 257.793,92$ TL
10,8 50 2035/Ara.	778.134,57 TL	$xKn(0,3855) \times \%84,19 = 252.573,84$ TL
11,8 51 2036/Ara.	855.948,02 TL	$xKn(0,3505) \times \%82,44 = 247.323,76$ TL
12,8 52 2037/Ara.	941.542,82 TL	$xKn(0,3186) \times \%80,68 = 242.043,68$ TL
13,8 53 2038/Ara.	1.035.697,11 TL	$xKn(0,2897) \times \%78,93 = 236.793,60$ TL
14,8 54 2039/Ara.	1.139.266,82 TL	$xKn(0,2633) \times \%77,17 = 231.513,52$ TL
15,8 55 2040/Ara.	1.253.193,50 TL	$xKn(0,2394) \times \%75,39 = 226.173,44$ TL
16,8 56 2041/Ara.	1.378.512,85 TL	$xKn(0,2176) \times \%73,57 = 220.713,35$ TL
17,8 57 2042/Ara.	1.516.364,13 TL	$xKn(0,1978) \times \%71,73 = 215.193,27$ TL
18,8 58 2043/Ara.	1.668.000,55 TL	$xKn(0,1799) \times \%69,87 = 209.613,19$ TL
19,8 59 2044/Ara.	1.834.800,60 TL	$xKn(0,1635) \times \%67,99 = 203.973,10$ TL
20,8 60 2045/Ara. (12 Ay)	2.018.280,66 TL	$xKn(0,1486) \times \%66,08 = 198.243,01$ TL
(Yaş : 60 Yıl 0 Ay) - TOPLAM		4.993.365,90 TL
Davalı Kusuru (%100)		4.993.365,90 TL
İş Gücü Kayıp Oranı (%10,00)		499.336,59 TL

Kaynak: https://www.ercanerdem.av.tr/destazhes_beta.asp. (E.T.: 11.05.2025)

D. Ortalama Kazanç ve Sabit Rant Formülü (%10 artırım ve iskonto değerli)

	%10 Artırımlı kazanç	%10 peşin ödeme iskonto
1. yıl	300.000,00 x 1.1: 330.000,00	1/1.1: 0.90
2. yıl	330.000,00 x 1.1: 363.000,00	0.90/1.1: 0.82
3. yıl	363.000,00 x 1.1: 399.300,00	0.82/1.1: 0.75
20. yıl	2.018,249,00	0.14

Toplam tazminat: 2.018,249,00 x 0.14: **282.554,00 TL**

IV. DESTEKTEN YOKSUN KALMA TAZMİNATI YÖNÜNDEN KARŞILAŞTIRMA

Destekten yoksun kalma tazminatı hesaplamalarında dikkate alınan birçok unsur, doğrudan olasılıklara dayanmakta olup bu durum hesaplamaların objektifliğini ve öngörülebilirliğini önemli ölçüde etkilemektedir. Örneğin, ölenin eşinin yeniden evlenme ihtimali, anne ve babanın destekten ne ölçüde yararlandığı, çocukların ne zamana kadar destek alacağı gibi hususlar tamamen varsayımlara dayalıdır. Özellikle çocukların üniversiteyi bitirene kadar destek alıp almayacakları veya eşin dul kalmaya devam edip etmeyeceği gibi konuların net ve sabit verilerle belirlenmesi mümkün değildir.

Benzer şekilde, anne ve babaya birer pay ayrılıp ayrılmayacağı da hem sosyal hem de ekonomik koşullara göre değişkenlik gösterebilir. Bu nedenledir ki aynı olayda farklı bilirkişiler veya mahkemeler tarafından yapılan hesaplamalar arasında büyük farklar ortaya çıkabilmektedir. Anılan durum, mağdur yakınları açısından belirsizliğe ve adalet duygusunun zedelenmesine yol açabilmektedir.

Belirtilen bağlamda, destekten yoksun kalma tazminatının hesaplanmasında kullanılan yöntemlerin nesnel, öngörülebilir ve hesap veren bir çerçeveye oturtulması gerektiği açıktır. Olasılıklar üzerine kurulu bu hesaplama sisteminin, yargı uygulamasında yeknesaklığa kavuşturulması ve benzer olaylarda benzer sonuçlara ulaşılmasını sağlayacak standartlara kavuşturulması, adil yargılanma hakkı ve hukuk güvenliği ilkeleri açısından büyük önem taşımaktadır.

Örneğin eşi vefat eden bir kadın için yapılan destekten yoksun kalma tazminat hesaplamasında eşin evlenme ihtimali ile hesap yapılmaktadır. Fakat bu ihtimal hemen gerçekleşebileceği gibi eşin vefatına kadar gerçekleşmeyebilir de. Bunun gibi birçok olasılık üzerinden yapılan hesaplama hakkaniyetli olmadığı sebebiyle eleştiriye açıktır. Anılan sebeplerle toptan ve peşin ödeme değil, aylık veya yıllık yapılacak ödemeler en azından olasılık hesabından daha adil ve öngörülebilirdir. Destekten yoksun kalma tazminat hesaplamalarında bir diğer eleştiri konusu desteğin hayatta kalan anne ve babasına olan destek paylarının oransal tespittir. Anne ve baba-

ya uygulamada ekonomik düzeylerinden bağımsız olarak birer pay verilmesi veya her durumda anne ve babaya birer pay ayrılması olgusal duruma uygun düşmeyebilmektedir. Bu durumda da tazminat sorumlusunun anne-babaya her durum ve şartta ödeme yapma mecburiyetini ihtiva eden hesaplama modelleri hakkaniyetle bağdaşmamaktadır.

V. DEĞERLENDİRMELER

Bedensel zarar ve destekten yoksun kalma zararlarına ilişkin maddi tazminat hesaplamalarında kullanılan yöntemlerin hem teorik hem de pratik düzeyde önemli farklılıklar içerdiği bu çalışmada ortaya koyulmuştur. İncelenen üç ayrı hesaplama yöntemi, aynı olaya uygulandığında birbirinden oldukça farklı sonuçlar elde edilmiştir. Bu da hem mağdurlar hem de tazminat yükümlüleri açısından belirsizliğe ve adaletsizlik algısına yol açmaktadır.

Halihazırda uygulamada ağırlıklı olarak progresif rant yöntemi kullanılıyor olsa da bu yöntemin temel eksikliği, peşin ödeme indirimi yapılmadan tazminatın bugünkü değer üzerinden hesaplanmasıdır. Bu durum, özellikle uzun vadeli zararlar söz konusu olduğunda borçlu üzerinde orantısız bir yük oluşturmakta ve tazminatın zarar ilkesiyle bağdaşmayan bir düzeye ulaşmasına neden olmaktadır. Belirtilen sebeple progresif yöntemin hakkaniyetle bağdaşmadığı yönündeki eleştiriler tümünden göz ardı edilmemelidir.

Ayrıca tazminatın tamamının tek seferde ve peşin olarak ödenmesi, her iki taraf açısından da bazı riskler barındırmaktadır. Mağdur açısından bu meblağın -tek seferde ve yüklü miktarda alınan ödemenin- ekonomik olarak doğru yönetilememesi ve tazminatın zarar görenlere bihakın ulaşamaması; tazminat yükümlüsü açısından ise gelecekte oluşacak zararların tamamının bugünden ve peşin ödeme iskontosu yapılmaksızın finanse edilmesi gerekliliği, bu yöneme yapılan eleştirilerin dikkate alınmasını zorunlu kılmaktadır.

Bu sorunların giderilmesi amacıyla, fon temelli ya da benzeri bir modelin kurulmasını öneriyoruz. Bunun amacı, zarar görene düzenli bir gelir bağlanarak uzun vadeli güvence sağlanmasıdır. Süreç yine aynı şekilde yürütülür ve yukarıda anılan tazminat yöntemleriyle hemen muaccel olmayacak bir

toplu ödeme tutarı üzerinde anlaştıktan sonra, bu tazminatın bir kısmını periyodik ödemeler serisine dönüştürülmesini sağlayan bir mekanizma kurulabilir. Bu düzenlemenin alt yapısı sigorta sektöründe mevcuttur. Hayat sigortalarındaki ve/veya bireysel emeklilik sistemindeki alt yapı ve tecrübe kullanılabilir. Böylece bir fon ve fon yönetimi oluşturulabilir.

Bahsi geçen sistemden hareketle Türkiye’de de uygulanabilecek bazı öneriler şunlardır:

- Bedensel zarar ve destekten yoksun kalma durumları için kamu denetimli bir Tazminat Fonu kurulmalı ve ödemeler yıllık periyotlarla yapılmalıdır.
- Tazminat miktarları her yıl denetim mekanizmasıyla yeniden değerlendirilmeli, mağdurun sağlık durumu ve ekonomik ihtiyaçlarına göre güncellenmelidir.
- Fonun sürdürülebilirliği hem sağlanan vergi avantajlarıyla ve kamu katkısıyla hem de sorumlu/işveren/sigorta sistemlerinden aktarılabilecek kaynaklarla sağlanmalıdır.

SONUÇ

Trafik kazaları neticesinde, ölüm halinde destekten yoksun kalma zararına; yaralanma ve sakat kalma halinde bedensel zararlara karşılık ödenmesi gereken sigorta tazminatının hesaplanma yöntemine dair sigorta ilgilileri, menfaatlerine göre farklı taleplerde bulunmaktadır.

Çalışmanın odak noktası, mezkur sigorta tazminatının hesaplanmasında kullanılan ve sigorta ilgililerinin menfaatlerine göre talep ettikleri üç farklı aktüeryal yöntem üzerinedir: Özellikle mağdurların uygulanmasını talep ettiği ve uygulamada son zamanlarda en sık kullanılan Progresif Rant Yöntemi, tazminat sorumlularının (özellikle sigorta şirketlerinin) daha dengeli bulduğu Devre Başı Ödemeli Belirli Süreli Rant Formülü-Teknik Faiz Yöntemi (1.65 Oran) ve Ortalama Kazanç ve Sabit Rant Yöntemi karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Bu yöntemler, örnek olaylar üzerinden hesaplamalar yapılarak analiz edilmiş ve sonuçları karşılaştırılmıştır. Yeknesak olmayan hesaplama yöntemleri, adil ve gerçekçi tazminatın belirlenmesine engel oluşturduğundan, hangi yöntemin daha hakkaniyetli sonuçlar doğur-

duğu ve mağdurun zararını en uygun şekilde karşıladığı tartışılmıştır.

Söz konusu maddi tazminat hesaplamalarında nesnel, öngörülebilir, ekonomik gerçekliklerle uyumlu ve taraflar arasında makul dengeyi gözeten bir sistem kurulması gereklidir. Sigorta şirketlerinin trafik sigortası genel şartlarının düzenlenme sürecine doğrudan ya da dolaylı şekilde etkilemeye çalışması, Anayasa Mahkemesi’nin iki defa iptal kararı vermesine neden olmuştur. Sigorta şirketleri taleplerinde tamamen haksız değildir. Zira görüldüğü üzere tazminat hesaplama yöntemleri bakımından ortaya çıkan sonuçlar kıyaslandığında aradaki makas çok açıktır. Sigorta sektörü bu tür belirsizlikleri ve öngörülemezliği sürdürebilecek bir yapıyı haiz değildir. Çalışma konumuz olan trafik sigortası, zorunlu bir sorumluluk sigortası olması ve sigortacının sözleşme akdetme noktasında özgürlüğünün bulunmaması gözetildiğinde sigortacı tarafına tamamen kulak tıkamak mümkün görülmemektedir. Bugüne kadar denenenin bir sonuç getirmediği de ortadadır. Dolayısıyla hesaplama yöntemleriyle ve içerdiği parametrelerle zarar gören aleyhine değişiklik çabasına girmek yerine, genel hükümler çerçevesinde karşılaşılabilecek tazminat yükümlülüğünün sigortacı tarafından karşılanması durumuna yönelik sektöre kurumsal bir çözüm sunmak gerekmektedir. Bunun cevabı teminat limitlerini düşük tutarak sigortacının sorumluluğuna üst sınır koymak olmamalıdır. Tabii ki teminat limiti olacaktır, ancak bu sigorta akdetmeyi de anlamsız kalacak düşük seviyelerde tutulmamalıdır.

Bizim önerimiz tazminat fonu gibi bir kurumun ihdasıdır. Böylece mevzuat değişiklikleriyle sürekli yapılan aynı hatalar tekrarlanmamış olur. Genel hükümlerle çelişen, aynı zarardan farklı limitlerde sorumluluk yaratan, böylece de zorunlu sorumluluk sigortasının getirilme amacını da anlamsız kılan mevzuat değişiklikleriyle, yargı mercilerini ve sigorta tahkim sürecinin meşgul edilmemesi gerektiği kanaatindeyiz.

KAYNAKÇA

- Alsancak M İ, *Trafik Kazası Sonucu Oluşan Bedensel Zararlar* (1. Baskı, Seçkin Yayıncılık 2021).
- Ayhan R, Çağlar H ve Özdamar M, *Sigorta Hukuku* (6. Baskı, Yetkin Yayınları 2023).
- Can M Ç, 'Anayasa Mahkemesi'nin E. 2019/40, K. 2020/40, T. 17.7.2020 Sayılı Kararı Bağlamında Sigorta Genel Şartlarının Hukuki Niteliği' (6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununun 10. Yılında Ticaret Hukukunun Güncel Meseleleri Sempozyumu, 12-13 Mayıs 2022, Bildiriler Kitabı, Ankara 2023) 421-432.
- Eren F ve Dönmez Ü, *Eren Borçlar Hukuku Şerhi* (C. II, m. 49-82) (1. Baskı, Yetkin Yayınları 2022). (Şerh).
- Eren F, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler* (28. Baskı, Legem Yayınevi 2023). (Genel hükümler).
- Kara H, *Sigorta Hukuku* (2. Baskı, On İki Levha Yayıncılık 2021).
- Karasu R, *Karayolları Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası* (1. Baskı, Yetkin Yayınları 2006).
- Kaya M ve Karaman F, 'Yargıtay 17. Hukuk Dairesi'nin 2019/3292 E., 2021/1848 K. Sayılı Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Kapsamında Tazminat Hesaplamasında Kullanılan Yönteme İlişkin Kararının Değerlendirilmesi' (2022) 1(1-2) Karar İncelemeleri Dergisi 401-426, 411-415.
- Kayıhan Ş ve Günergök Ö, *Türk Özel Sigorta Hukuku* (7. Baskı, Umuttepe Yayınları 2024).
- Kılıçoğlu A, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler* (23. Bası, Turhan Kitapevi 2019).
- Oğuzman M K ve Öz T, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler* (C. II, 11. Bası, Vedat Kitapçılık 2014).
- Tandoğan H, *Türk Mesuliyet Hukuku* (Ankara Hukuk Fakültesi Yayınları 1961).
- Ünan S, 'Ölüm Dışındaki Bedensel Zararların Özel Sigortalar Kapsamında Karşılanması', Samim Ünan ve Emine Yazıcıoğlu (edt) *Sigorta Hukuku Sempozyumları* (1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık) 215-256.

Etik Beyanı: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde etik kurallara uyulduğunu yazarlar beyan etmektedir. Aksi bir durumun tespiti halinde Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi (TFM) hiçbir sorumluluğu kabul etmemektedir. Sorumluluk, çalışmanın yazarlarına aittir.

Katkı Oranı Beyanı: Söz konusu çalışmanın hazırlanması ve yazımı aşamasında yazarların katkı oranı %50'dir.

Varsa Destek ve Teşekkür Beyanı: Yoktur.

Çatışma Beyanı: Yoktur.

Ethics Statement: *The authors declares that ethical rules are followed in all preparation processes of this study. In case of detection of a contrary situation, TFM does not have any responsibility and all responsibility belongs to the authors of the study.*

Contributions Statement: *Authors have contributed 50%-50% into preparing and writing this study.*

Statement for Support and Appreciation If Any: *None.*

Statement for Conflict of Interest: *None.*